

Socialistická vojenská věda a bojová pohotovost

Nepřítel je stále dosud odhodlán řešit sporné mezinárodní problémy především silou. Socialistické státy musí proto uplatňovat leninské principy mírového soužití dvou protichůdných společenských systémů tak, že současně s prosazováním všech zásad k zabezpečení míru na celém světě musí nadále upevňovat svou bojovou sílu a připravenost.

Proto ČSLA, která je částí svých sil ve stále bojové pohotovosti, plní již v míru důležité vojenskopolitické a sociální úkoly, spolehlivě chrání náš lid před vnitřním a vnějším nepřítelem a v součinnosti s ostatními armádami Varšavské smlouvy vyso-

kou bojovou pohotovostí a připraveností objektivně působí k odvrácení války a přispívá tak k upevnění míru. Je tomu tak proto, že stále rostoucí síla armád Varšavské smlouvy varuje nepřítele před realizací jeho agresivních záměrů.

Protože do velitelských a štábních funkcí ČSLA přicházejí noví mladí důstojníci, z nichž mnozí nemají dosud v otázkách bojové pohotovosti potřebné teoretické znalosti a praktické zkušenosti, pokusím se v článku objasnit základní metodologická hlediska sovětské vojenské vědy v oblasti bojové pohotovosti, s příslušnou aplikací na podmínky ČSLA.

Kategorie, zákony a metodologické principy marxisticko-leninské filosofie a jejich vztah k vojenské vědě

Úspěšné plnění úkolů bojové pohotovosti vyžaduje všestranné využití všech nových vědeckých poznatků z ekonomické, politické, ideologické i vojenské oblasti. Toho můžeme dosáhnout jen důsledným uplatněním kategorií zákonů a metodologických principů marxisticko-leninské (dialektickomaterialistické) filosofie.

Podle stupně a obecnosti poznání objektivní reality, rozeznává marxisticko-leninská filosofie filosofické a speciální kategorie.

Filosofické kategorie jsou svým charakterem natolik obecné a univerzální, že nacházejí uplatnění ve všech oborech společenské praxe. Jsou tak významné, že se

bez nich neobejde žádný společensky závažný druh praktické činnosti. Patří sem např. kategorie jedinečné, zvláštní a obecné, příčina a účinek, podstata a jev, možnost a skutečnost, obsah a forma, nutnost a nahodilost atd.

Speciální kategorie mají nižší stupeň obecnosti a platnosti a nižší světónázorovou teoretickou a metodologickou významnost. Do skupiny speciálních kategorií patří např. kategorie vojenské vědy.

Zákony marxisticko-leninské filosofie odrážejí nejobecnější rysy objektivních procesů vývoje lidské společnosti. Tyto zákony jsou v plném rozsahu platné

i v kategorii vojenské vědy a v její jedné oblasti — bojové pohotovosti. Např. zákon negace vyžaduje zkoumat bojovou pohotovost v procesu nepřetržitého vývoje, vidět dopředu pravděpodobný směr vývoje a nechávat novou kvalitu jako naprostou negaci dřívějšího dosaženého stupně bojové pohotovosti, ale jako jeho negaci v dialektickém smyslu, tj. považovat dosavadní stav bojové pohotovosti za základ dalšího nového, vyššího stupně bojové pohotovosti.

Takový přístup umožňuje správně posuzovat vztah nové a staré kvality a překonat nihilistický vztah ke všemu minulému. Zavedení nové, účinnější techniky neznamená, že starší technika pozbývá na významu. Např. rakety s jadernými hlavicemi, přestože se staly základem úderné síly vojsk, neznamenají vyřazení konvenčních zbraní. Zavedení bojových vozidel pěchoty do výzbroje nevyžaduje okamžité zrušení ostatních typů obrněných transporterů. Zavádění plně automatizovaného výrobního zařízení P-161 ŠNUR pro vyhlášení signálů bojové pohotovosti neznamená, že již není třeba věnovat pozornost údržbě dosavadního systému vyrozumění apod.

Mezi metodologické principy patří např. princip objektivnosti, třídnosti, stran-

kosti, komplexnosti, jednoty teorie a praxe, konkrétně historického přístupu, determinismu, poznatelnosti světa a jiné. Uplatňováním těchto metodologických principů v bojové pohotovosti vytváří pro velitele a příslušníky štábů podmínky pro vyloučení subjektivismu, voluntarismu, praktikismu, dogmatismu, formalismu z jejich činnosti.

Mezi marxisticko-leninskými metodologickými principy uplatňovanými v bojové pohotovosti zaujímají zvláště výrazné místo principy objektivnosti a stranickosti.

Důsledné uplatňování **principu objektivnosti** v bojové pohotovosti vyžaduje postupovat k jevům a procesům bojové pohotovosti jako k objektivní realitě, neztotožňovat subjektivní přání se skutečností a nezavírat oči před nedostatky, objektivně vymezit podstatná a nepodstatná fakta, nalézat hlavní příčiny kladných i negativních výsledků a odhalovat rezervy. Narušení principu objektivnosti vede ve svých důsledcích nejen k subjektivismu, ale i k ideologickým chybám.

Princip stranickosti v bojové pohotovosti vyžaduje uplatňovat vedoucí úlohu KSČ, dělnické třídy, nesmiřitelně bojovat proti reakční ideologii přežívajících tříd, upevňovat obranu socialistické vlasti atd.

Bojová pohotovost jako objekt zkoumání vojenské vědy

Bojová pohotovost je objektem zkoumání marxisticko-leninského učení o válce a armádě a sovětské vojenské vědy.

Marxisticko-leninské učení o válce a armádě zkoumá filosofické, ekonomické a sociálně politické faktory bojové pohotovosti, zákonitosti formování vojenské síly státu i bojové síly ozbrojených sil.

Zkoumá též ekonomické, morálně politické a vědeckotechnické základy bojové síly armády, sociálně politické zákonitosti rozvoje ozbrojených sil a principy jejich budování. To, že marxisticko-leninské učení o válce a armádě zkoumá bojovou pohotovost, má velký metodologický význam. Kategorie, zákony a principy marxisticko-leninského učení o válce a armádě umožňují hlouběji poznávat zákonitosti, které působí ve vojenství, a tím reálně rozvíjet vojenskou vědu. Současně přispívají k úspěšnému řešení složitých teoretických otázek bojové pohotovosti a usměrňují činnost velitelů, náčelníků, příslušníků štábů, politických a stranických orgánů a organizací k cílevědomé výchově a výcviku vojsk.

Vojenská věda zkoumá zákony války a doporučuje využití těchto zákonů k dosažení vítězství nad nepřítelem. Je jednou z mnoha oblastí bojové pohotovosti.

Současně je však vojenská věda důležitým faktorem, který **přímo působí na zdokonalování strategické, operační i taktické bojové pohotovosti**. Využívá nejnovějších výsledků výzkumu všech vědních oborů a na základě marxisticko-leninského přehodnocení získaných poznatků navrhuje neoptimálnější způsoby, formy a metody vedení soudobé války. Pomáhá teorii vojenského umění správně řešit závažné problémy, jako je např. racionální organizace ozbrojených sil, vzájemný poměr jednotek druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, vztah člověka a techniky, způsob týlového a technického zabezpečení atd.

Výsledky vojenské vědy jsou v konkrétní podobě ztělesněny v nejmodernější technice zaváděné do vojsk, ve stanovení nejefektivnějšího způsobu jejího používání k ničení agresora, ve vypracování nejspolehlivějšího systému velení vojskům, v uplatnění moderních metod a forem výcviku a výchovy vojsk atd.

Výsledky vojenské vědy jsou zahrnuty do ustanovení řádů a předpisů. Důsledné plnění těchto ustanovení snižuje nebezpečí chyb v činnosti velitelů a přispívá k vysoké cílevědomosti, rytmičnosti a sladčnosti bojové pohotovosti.

K upevňování bojové pohotovosti přispívají všechny součásti a odvětví vojenské vědy, mezi něž patří: obecná teorie, teorie vojenského umění, vojenská historická věda, teorie výcviku a výchovy vojsk, vojenská administrativa, vojenská geografie a vojenské technické vědy.

Obecná teorie vojenské vědy plní základní metodologickou úlohu. Zkoumá a určuje obecné i specifické zákony ozbrojeného zápasu a na základě poznání objektivních zákonů stanoví základní faktory, které jsou určující pro vítězství ve válce. V obecné podobě zkoumá zvláštnosti, podmínky, prostředky a možnosti ozbrojeného zápasu, rozebírá ekonomické, morální i vlastní vojenské faktory, které mají vliv na charakter, průběh a výsledky války a dává výchozí závěry, jimiž se řídí všechny ostatní základní součásti a odvětví vojenské vědy.

Zpracovává doporučení pro cílevědomé využívání ekonomických, morálně politických a vědeckotechnických možností socialistického státu k dalšímu zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Teorie vojenského umění zkoumá způsoby a formy válečné činnosti různého měřítka, vedení ozbrojeného zápasu na souši i ve vzduchu. Je návodem k činnosti pro velitelský sbor při přípravě a vedení různých druhů vojsk a druhů ozbrojených sil v této činnosti. Na základě aplikace výsledků obecné teorie vojenské vědy, teorie vojenského umění, stanoví, že rozhodujícími opatřeními k odrazení agrese nepřítel a snížení jeho možností rozpoutat válku s překvapením je udržování všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb ve stálé bojové pohotovosti.

Teorie vojenského umění též stanoví zásady uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti a rozpracovává systém přechodu vojsk z mírového na polní způsob života a způsob zahájení a vedení boje k odrazení a úplnému zničení agresora.

Konkrétní opatření k zabezpečení různých stupňů bojové pohotovosti a způsoby vedení bojové činnosti svazů, svazků a útvarů s použitím nebo bez použití jaderných zbraní rozpracovávají v rámci teorie vojenského umění její součásti, mezi něž patří strategie, operační umění a taktika.

Vojenskohistorická věda vyhodnocuje závěry a zevšeobecňuje zkušenosti z historie válek, vojenské vědy a vojenského umění, z historie ozbrojených sil, výzbroje a vojenské techniky, vojenské historiografie a vojenského archivnictví v celku i v jejich zvláštnostech. Tím umožňuje vedení ozbrojených sil přijímat účelná opatření k vyloučení dřívějších chyb a nedostatků, což zvyšuje strategickou, ope-

rační i taktickou bojovou pohotovost ozbrojených sil.

Vojenská administrace rozpracovává zásady výstavby, organizace a řízení ozbrojených sil, průběh vojenské služby, organizaci života a služby vojsk, mobilizaci a demobilizaci, vojenské hospodaření apod. Vypracováním závěrů a doporučení pro velení ozbrojených sil z uvedených oblastí života vojsk přispívá k plněnímu zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Vojenská geografie zkoumá soudobý vztah politických, ekonomických, přírodních a válečných podmínek různých zemí, válečist a jednotlivých prostorů z hlediska jejich vlivů na přípravu a vedení bojové činnosti a války v celku. Stanoví nejdůležitější průmyslová a politicko-administrativní centra a ekonomické prostory strategického a operačního významu, které se mohou stát objekty válečné činnosti, zpracovává potřebné údaje o přírodních podmínkách, o obyvatelstvu, společenském a státním zřízení, o vnitřní a vnější politice, o výrobních silách, přírodních zdrojích, o rozmístění a úrovni průmyslu a zemědělství, o válečném průmyslu, dopravě a finančních příslušných zemí světa. Zpracovává závěry o válečném potenciálu, početnosti a množství rozvíňovaných ozbrojených sil v době války a o připravenosti válčist. Odhaluje vliv různých sociálně politických podmínek na vedení války apod. Na základě všestranné analýzy uvedených i dalších oblastí umožňuje přijímat potřebná opatření ke zvýšení bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Vojenské technické vědy řeší specifické i obecné úkoly všestranného technického rozvoje ozbrojených sil. Zkoumají problémy vývoje a konstrukce výzbroje a napomáhají nejrychlejší možné výrobě nových zbraní a bojové techniky v potřebném množství. Zpracovávají technické postupy exploatace i bojového použití nových zbraní a bojové techniky. Tím zásadně přispívají k zabezpečování trvale vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil.

V současné době vojenská věda zkoumá charakter ozbrojeného zápasu a způsoby jeho vedení, zpracovává návrhy na využití ozbrojených sil a na jejich všestranné zabezpečení. Studuje a rozpracovává možnosti dalšího zkracování přechodu vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti v nejrůznějších podmínkách, stanoví zásady jednotného plánování a formování principů bojové pohotovosti a vypracovává kritéria hodnocení všech stupňů strategické, operační i taktické bojové pohotovosti.

V souhrnu můžeme říci, že vojenská

věda přispívá k upevnění bojové pohotovosti tím, že:

— Rozpracovává zásady budování ozbrojených sil, analyzuje vztahy mezi jednotlivými druhy ozbrojených sil, mezi druhy vojsk a speciálními druhy vojsk a služeb, stanoví optimální míru technické nasycenosti ozbrojených sil odpovídající požadavkům soudobé války a úrovni vědeckotechnického pokroku, určuje vzájemný vztah jaderných sil a konvenčních zbraní, bojových a zabezpečujících sil a prostředků. Navrhuje opatření ke zvýšení palebné síly a manévrovosti vojsk, odolnosti vojsk před ničivými účinky zbraní hromadného ničení, k upevnění uvědomělé vojenské kázně apod.

— Rozvíjí zásady velení vojskům. Zpracovává návrhy na další zkvalitnění nepetržitosti, pevnosti, spolehlivosti, operativnosti a pružnosti velení vojskům. Doporučuje zavádět automatizované systémy velení a moderní výpočtovou techniku s cílem dosáhnout toho, aby pohotovost systému velení byla vždy na vyšší úrovni než je pohotovost vojsk.

— Zkvalitňuje úroveň výchovy a výcviku vojsk. Zpracovává zásady formování vysokých morálně politických, bojových a psychologických vlastností vojsk, stanoví strukturu a obsah vojenské výchovy a výcviku, ujasňuje vztah mezi teorií a praxí, určuje zásady formování sladěných a bojeschopných vojenských kolektivů atd.

Vojenská věda dosáhla v této oblasti určitých výsledků. Vypracovala návrhy na

vytvoření nejefektivnějšího systému výcviku, který umožňuje zkracovat lhůty zvládnutí nové bojové techniky a dosáhnout vysoké úrovně specializace při současném zabezpečení vzájemné zastupitelnosti, doporučila zavést do ozbrojených sil nejmodernější automatizované učební přístroje, pomůcky a podstatně přispěla ke zdokonalování učebně výcvikové základny.

— Rozvíjí a uplatňuje technický pokrok. Vytváří podmínky pro konstrukci, projektování a výrobu nových bojových prostředků, zdokonaluje prostředky velení s důrazem na vytvoření účinného systému shromažďování a vyhodnocování informací pro rychlé a přesné rozhodování a pro pohotovost doručování přijatých rozhodnutí podřízeným stupňům velení apod.

Zvýraznění faktoru času bojové pohotovosti vyžaduje, aby vojenská věda zpracovávala zásady zkrácené přípravy techniky k bojovému použití a stanovila zásady jejího ošetřování, opravování a využívání. Tyto požadavky kladou zvýšené nároky na vojenskotechnické znalosti všech příslušníků ozbrojených sil, zvláště pak vojáků z povolání. Bez vysoké technické připravenosti velitelů a štábů není možné úspěšně řešit ani taktické, ani operační úkoly. Technické znalosti umožňují velitelům a štábům správně organizovat využívání bojové techniky a chránit ji před předčasným opotřebením, předcházet haváriím a katastrofám. Tím přispívají ke zvyšování bojové pohotovosti.

Charakteristika bojové pohotovosti

Bojovou pohotovost v nejširším pojetí můžeme charakterizovat jako rozsáhlý systém různých opatření řešených v rámci celého socialistického státu k vedení spravedlivé války, k ochraně socialismu. Patří tam např. vysoká morálně politická, psychologická a vojenská připravenost obyvatelstva k obraně socialistické vlasti, vytvoření vojenskoeconomické základny a rozvoj vědeckotechnického potenciálu státu, připravenost národního hospodářství k činnosti v podmínkách války, schopnost ekonomiky zabezpečovat ČSLA prvotřídní bojovou technikou, zbraněmi, municí, pohonnými hmotami, proviantem, výstrojí, zdravotnickými potřebami atd.

V aplikaci na ozbrojené síly je bojová pohotovost takový kvalitativní a kvantitativní stav ČSLA, který jí umožňuje spolu s ostatními armádami Varšavské smlouvy v kterýkoli okamžik a za jakékoli situace odrazit agresi nepřítelů bez ohledu odkud, jakými způsoby a prostředky ji nepřítel

vede, zachovat bojeschopnost vojsk při jeho možných jaderných úderech, napadnout nepřítel zdrucujícími údery, rychle a organizovaně rozvíjet všemi silami a prostředky aktivní a rozhodnou bojovou činnost a tím vytvořit podmínky pro úplné zničení nepřítelů.

Rozdělení bojové pohotovosti

Sovětská vojenská věda rozděluje bojovou pohotovost na strategickou, operační a taktickou.

Strategická bojová pohotovost je takový stav ozbrojených sil, který spolehlivě zajišťuje bezpečnost státu v době míru a splnění stanovených cílů v průběhu války.

Operační bojová pohotovost je schopnost svazů rychle zahájit aktivní činnost a úspěšně plnit uložené operační úkoly.

Taktická bojová pohotovost je schopnost svazků, útvarů a jednotek v maxi-

málně krátkých lhůtách zahájit boj a úspěšně řešit bojové úkoly.

ČSLA v závislosti na vojenskopolitické situaci může být uvedena do stálé, zvýšené nebo plné bojové pohotovosti.

Stálá bojová pohotovost je stav, který ČSLA umožňuje ihned po přijetí příslušných rozhodnutí velení ČSLA zahájit bojovou činnost k odrazení agrese nepřítel. Proto velitelé, štáby a politické orgány připravují podřízené vojenské organismy tak, aby mohly v maximálně krátkých lhůtách organizovaně zahájit plnění bojových úkolů.

Zvýšená a plná bojová pohotovost jsou

další vyšší stupně, jimiž se připravenost vojsk k zahájení boje dále zkracuje. Odlišují se od sebe rozsahem uskutečňovaných opatření i lhůtami připravenosti k plnění bojových úkolů.

Do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti může být uvedena celá ČSLA nebo jen některé druhy vojsk (pozemní vojsko, letectvo, vojsko PVOS), nebo speciální vojska (ženijní, chemické, raketové vojsko a dělostřelectvo, radiotechnické vojsko). Nemůžeme též vyloučit variantu, že podle potřeby mohou být do různých stupňů bojové pohotovosti uvedeny i jednotlivé svazy, svazky, útvary apod.

Historický obsah bojové pohotovosti

Jako třídní stranická kategorie má bojová pohotovost konkrétní historický obsah, určený politickými, sociálními, ekonomickými, vojenskotechnickými a ideologickými faktory.

Historický obsah bojové pohotovosti má vnější a vnitřní stránku.

Vnější stránka obsahu bojové pohotovosti je určována závislostí ČSLA na ekonomických, sociálně politických, ideologických a vědeckotechnických možnostech státu. Tak např. socialistický způsob výroby a ekonomika rozvinutého socialismu umožňuje zabezpečit ČSLA prvotřídní bojovou technikou i nezbytným počtem osob.

Vysoká úroveň společenských vztahů, sociálně třídní struktura rozvinutého socialismu, morálně politická jednota lidu, upevnění jednoty armády a lidu, výchova občanů k obraně socialistické vlasti umožňuje udržovat ČSLA v takovém stavu bojové pohotovosti, který vytváří podmínky v součinnosti se spojenci odrazit a zničit nepřítel.

Vnitřní stránka obsahu bojové pohotovosti je určována povinnostmi příslušníků ČSLA co nejefektivněji využívat všech sil a prostředků, které ČSLA dostala od pracujícího lidu. Toho dosáhne tehdy, jestliže všichni velitelé a příslušníci štábů, stranické a svazácké orgány a organizace všech stupňů velení budou přistupovat k plnění úkolů bojové pohotovosti aktivně a cílevědomě, s vysokou organizovaností a plánovitostí.

Ke splnění tohoto požadavku je nutné vhodně organizovat celodenní život vojsk (výcvik i osobní volno) tak, aby útvary byly připraveny k okamžitému zahájení bojové činnosti. Zvláště velkou pozornost je třeba tomuto úkolu věnovat při zavádění nové techniky, při nástupu nových povolanců i při propuštění druhého ročníku ze základní služby.

Struktura bojové pohotovosti

Bojová pohotovost má velmi složitou strukturu. Skládá se z řady komponentů, které, i když mají samostatnou formu, jsou ve vzájemné dialektické jednotě. Na základě analýzy základních komponentů, jako např. politických, ideologických, vojenskotechnických, týlových, organizačních a dalších, rozděluje sovětská vojenská věda strukturu bojové pohotovosti na statickou a dynamickou.

Statická struktura bojové pohotovosti zahrnuje pevné, málo proměnlivé prvky, vyjádřené především organizační strukturou ČSLA. Patří sem např. rozdělení ČSLA na svazy, svazky, útvary, ústavy a zařízení, na pozemní síly, letectvo a vojsko PVOS, na druhy vojsk a speciální vojska atd. Je základem rozvíjení dynamické struktury.

Dynamická struktura bojové pohotovosti umožňuje pochopit rozsáhlou a všestrannou obsahovou bojovou pohotovost a umožňuje hlouběji pochopit působení každé reálné činnosti vojsk na stav bojové pohotovosti. Současně vytváří pro velitele, štáby a politické orgány a organizace všech stupňů velení prostor pro promyšlené a soustavné úsilí k nepřetržitému vzestupu úrovně bojové pohotovosti.

☆

Neustálé zvyšování bojové pohotovosti ČSLA ovlivňuje celá řada faktorů, komplex různých opatření a vytváření příznivých podmínek, z nichž největší význam mají:

— spolehlivá, dobře rozvinutá materiálně technická základna socialismu (komunismus),

— vysoký morálně politický stav příslušníků ozbrojených sil,

— vybavení ozbrojených sil moderní technikou a zbraněmi,

— vysoká úroveň výcviku pozemních vojsk, letectva a vojsk PVOS,

— rozvoj vojenské vědy odpovídající současným požadavkům,

— schopnost velitelských kádřů a štábů pevně řídit vojska,

— připravenost politických orgánů, stranických a svazáckých organizací, všech komunistů a svazáků mobilizovat morální a fyzické síly vojáků k plnění nejsložitějších úkolů, před něž mohou být postaveni před zahájením i v průběhu boje.

Protože každý z těchto faktorů v sobě zahrnuje celou řadu důležitých podotázek, objasním obsah každého faktoru samostatně v dalších článcích.

Úspěchy socialistické ekonomiky, společenských, přírodních a technických věd i prudký vědeckotechnický rozvoj vytvářejí příznivé podmínky pro rozvoj vojenské vědy. Za poslední roky se vojenská věda v aktuálních otázkách bojové pohotovosti obohatila o nové metodologické závěry a praktické zkušenosti a rozvinula dialektické metody zkoumání obsahu i formy bojové pohotovosti.

Význam osvojení si dialektické metody bojové pohotovosti spočívá v tom, že její důkladné pochopení a ovládnutí kultivuje myšlení, prohlubuje jeho pružnost a kritičnost, omezuje spekulace a spekulativní přístupy. K osvojení si dialektické metody

je nutné studovat dialektický a historický materialismus, které jsou nezbytnými podmínkami pro pochopení soudobých složitých přeměn ve vojenství a jejich podstaty.

Další zvyšování úrovně bojové pohotovosti ČSLA nepřichází živelně a automaticky. Velitelé a štáby, politické orgány, stranické organizace i pracovníci výzkumných útvarů musí proto, s využitím a na základě marxisticko-leninské filosofie, hledat nové možnosti zvyšování bojové pohotovosti, směle řešit aktuální problémy vojenské vědy a přijímat rozhodná opatření k rychlejšímu uvedení výsledků své vojenskovědecké práce do praktického života.